

Kwartiermakersvoorstel voor IMVO-convenant land- en tuinbouw

Eemlandhoeve Inspiratiehuys,
Kwartiermakersteam
o.l.v. Ir. Jan Huijgen

Inhoudsopgave

1. Inleiding
2. Aanleiding
3. Kennis/praktijk model van schurende paradigma's
4. IMVO- aanpak agrosector
5. Routekaart IMVO 2016
6. Actuele bijeenkomsten
7. Nodig

Bijlagen:

1. Van Internationaal via Nationaal naar het Boerenerf
2. Boeren als Oplossing (LTO – startpositie)
3. Stappenplan IMVO traject (min BuZa/EZ)

Kwartiermakersvoorstel voor IMVO-convenant land- en tuinbouw ¹

Voor actoren uit de hoek van

- *agrosector (organisaties van land- en tuinbouwers);*
- *overheid-als-partij (rijks/regionale);*
- *maatschappelijke organisaties (groen, gezond, smaakvol, fair);*
- *direct betrokkenen in voedselproductie en verwaarding (vakbonden, investors, business, kennis e.a.)*

Van Eemlandhoeve Inspiratiehuys, van het kwartiermakersteam voor deze o.l.v. Jan Huijgen

Inleiding

De agrosector en de daaraan gelieerde bedrijvigheid, inclusief het verbonden kennissysteem, vervult zowel nationaal als internationaal/mondiaal een belangrijke rol. Nederland heeft een vruchtbare delta, is qua landbouw sterk ontwikkeld en het systeem er omheen plukt er de vruchten van. Nederland ervaart het ook daarom als een maatschappelijke plicht om het systeem verder te ontwikkelen. Ze geeft daar onder andere door middel van haar topsectorenbeleid vorm aan. Ook actuele duurzaamheidsstrategieën (Uitvoeringsagenda Duurzame Veehouderij, Alliantie Verduurzaming Voedsel, Green deals, Verbond van Den Bosch, Round tables, e.a.) geven invulling aan deze maatschappelijke opdracht. Het Europese SCAR-AKIS-3 rapport ² laat Nederland sterk scoren op het **High Tech scenario**; een sterk profiel op dit vlak. Zowel nationaal als mondiaal.

Aanleiding

Inmiddels staat de primaire agrosector zelf zwaar onder druk. Qua **regulering**. Qua **prijzen**. Qua **maatschappelijke issues**. En qua **inbedding** in de sociale en ecologische omgeving. Een beperkt deel van de primaire bedrijven zal via het hightechscenario zijn plek vinden en kunnen behouden. Het overgrote deel zal óf afvloeien óf een andere route moeten vinden. In het Actieplan Vitale Varkenshouderij van juni 2016 wordt ook deze keuze gemaakt; van 5000 varkensbedrijven naar 2000 (3000 saneren) en de overblijvende bedrijven invoegen in sterke ketens. De vraag is of dit ook voor andere sectoren als veehouderij, akkerbouw, tuinbouw, fruit ook als enige route zal gaan gelden. En dat vraagt weer specifieke aandacht voor de impact van deze sectoren op voedsel, omgeving en politiek-maatschappelijke ontwikkelingen.

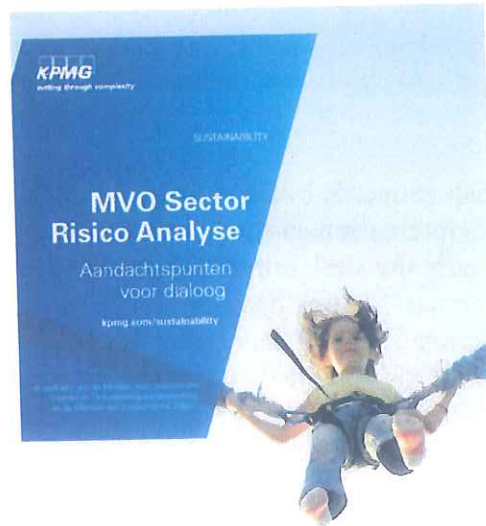
Maatschappelijk groeit er een sterke bewustwording over wat voedsel betekent. Burgers komen vanuit verschillende invalshoeken – o.a. voeding & gezondheid, voeding & smaak, voeding & duurzaamheid, voeding & armoede – tot een herwaardering van het primaire boerenproduct. Recente rapporten en publicaties geven het aandacht. Te denken is aan ‘Naar een voedselbeleid’ (WRR), ‘Kiezen bij de kassa’ (SCP), ‘Aan tafel’ (Ministerie van EZ), ‘Alles is gezondheid’ (Ministerie van VWS) en ‘Ruimte voor duurzame landbouw’ (Rli). Ook is te denken aan publicaties vanuit het bancaire systeem. De boodschap is als volgt samen te vatten: *het vraagt een nieuwe aanpak en een omslag in denken (transitie) om voedsel en landbouw meer maatschappelijk te benaderen; een meer integrale, transdisciplinaire en multi-stakeholder-benadering.*

¹ IMVO staat voor Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen.

² The Standing Committee on Agricultural Research (SCAR) on agricultural knowledge and innovation systems (AKIS). [SCAR-AKIS-3 report. Foresight paper 'Agricultural knowledge and innovation systems towards the future'](#).

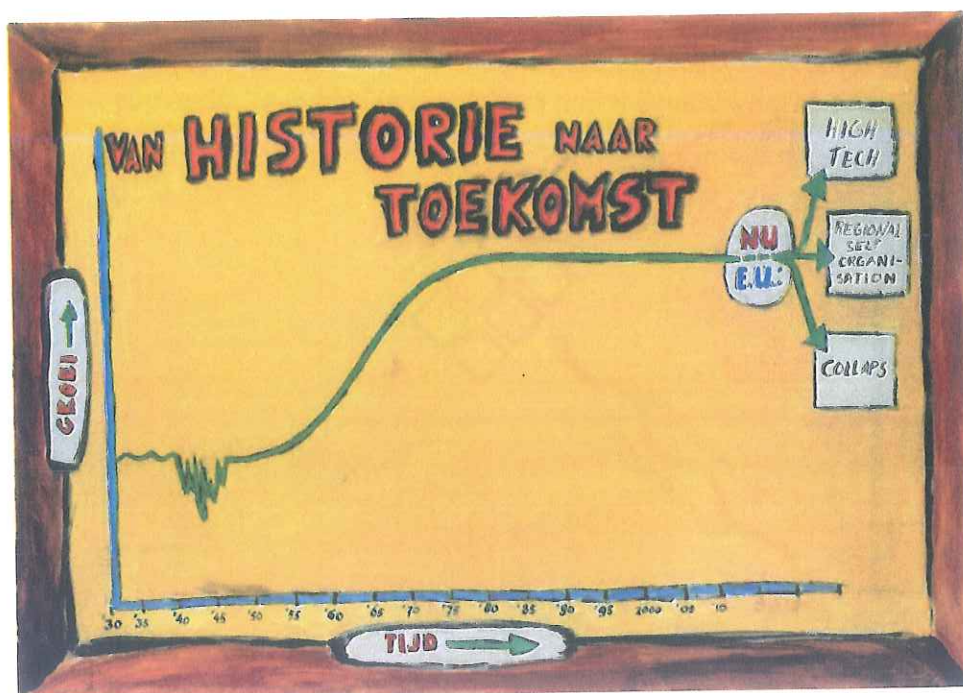
Internationaal komt er nu druk door OESO/FAO-richtlijnen rond landbouw/voedsel. Te noemen is de invoer van grondstoffen uit het Amazonegebied (soja) en Marokko (fosfaat) en de maatschappelijke issues rondom arbeid, verstoring handel, landgrabbing en dierenwelzijn. Ook te noemen is het klimaatakkoord van Parijs 2015 in verband met verbruik fossiele energie / broeikasgassen. Deze internationale issues hebben voor de agrosector een nationale impact (zie het Rapport KPMG over Sector Risico Analyse n.a.v. het SER-advies IMVO-convenanten).

OECD-FAO Guidance for
Responsible Agricultural Supply Chains

Het kabinet heeft besloten om de vertaling van de OESO-richtlijnen-voor-IMVO in zijn geheel een plek te geven bij de ministeries van BuZa en EZ. Er is een co-programma IMVO-convenanten voor opgezet. Binnen het programma is er ook aandacht voor de land- en tuinbouw. Doel is ook voor deze sector te komen tot een IMVO-convenant. De eerste twee multistakeholderbijeenkomsten hebben inmiddels plaatsgevonden, een derde is in voorbereiding en stappen naar een startbijeenkomst voor een traject naar een IMVO-convenant zijn, een startTOP, zijn gezet.

In het SCAR-AKIS-3 rapport wordt naast het **High Tech Scenario** het **Regionale Zelf Organisatie Scenario** gepositioneerd. Vervolgens is een derde uitgewerkt en dat is het **Collapse Scenario**. Ook het LEI heeft dit opgepakt in zijn strategienota voor het GLB na 2020. Het 2/3 deel van de agrosector dat niet in het hightechscenario zal passen zoekt naar een nieuwe route voor instandhouding en ontwikkeling van het primaire boerenbedrijf (en het platteland).

Recentelijk is vanuit het IPES-Food (International Panel of Experts on Sustainable Food systems) o.l.v. oud VN-rapporteur Olivier de Schutter een bredere transdisciplinaire methode voor duurzame voedselsystemen ontwikkeld: *the new science of sustainable food systems, from uniformity to diversity*. Daarin wordt een breed raamwerk geschetst, een raamwerk:

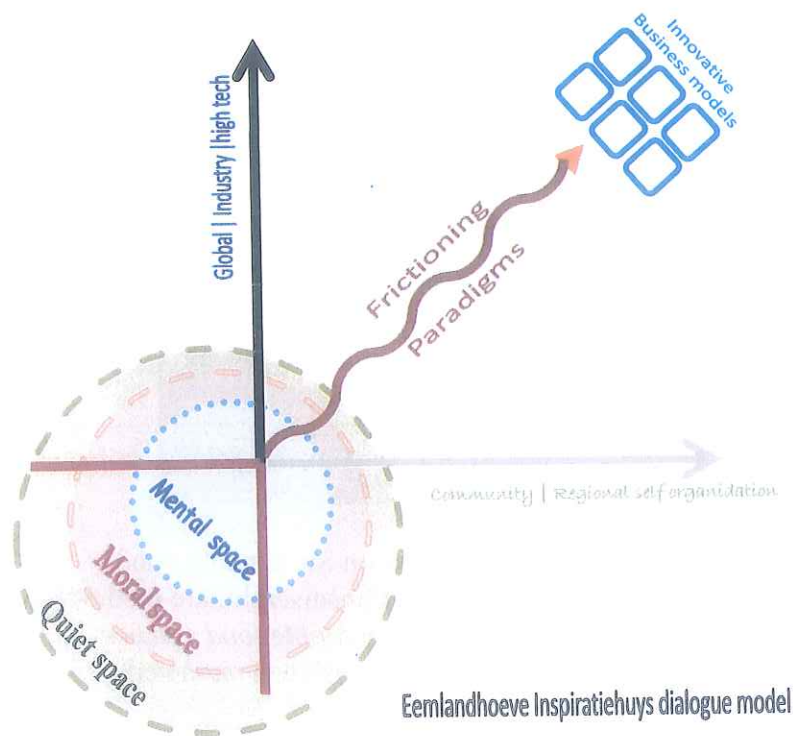
- van integrale wetenschap (gezondheid, agronomie, duurzaamheid, economie en het politiek/sociale domein);
- van koppeling met maatschappelijke actoren/stakeholders, bottom-up approaches met de ‘crowd’ van burgers en boeren en ook
- van voorbij-de-lineariteit-naar-complexe-systemen met politieke-sensibiliteit-voor-macht-en-beïnvloeding.

Naast een topsectorbeleid ontwikkelt zich hier een **maatschappelijk voedselsysteembeleid**.

Voor het traject naar een IMVO-convenant land- en tuinbouw kunnen beide ontwikkelrichtingen meegenomen worden in de gesprekken. Er is ondertussen overleg met de SER die een methodiek heeft ontwikkeld rondom convenanten. Het proces, de methodiek en de systeemvragen zijn goed beschreven in *The MSP Guide, How To Design And Facilitate Multi-stakeholder Partnerships*, WUR 2015. Voor het Eemlandhoeve kwartiermakersteam is dit de basis voor de aanpak.

Kennis/praktijk model schurende paradigma's

Vanuit het Eemlandhoeve-Inspiratiehuys is een model ontwikkeld van 'schurende paradigma's'.

Binnen de landbouw is er enerzijds de lijn van globale markten en industrie. In studies is dit uitvergroot tot het hightech scenario. Anderzijds is er de lijn van meer op regio's en communities georiënteerde businessmodellen. In de genoemde scenariostudies het Self Organization Model genoemd. Beide scenario's gaan trouwens uit van een toenemende en niet te voorspellen invloed van (informatie)technologie en 'big data'. Beide scenario's geven ook positieve en negatieve uitkomsten op de positie van de primaire producent, het milieu, het landschap en de burger. Tegelijk is er een flinke discrepantie tussen beide modellen, vooral vanwege de vooronderstellingen die er aan ten grondslag liggen; de voedsel-politieke afwegingen.

Het unieke van het schurende-paradigma-model is om tot dialoog/schuring te komen tussen beide lijnen, oftewel, de topsectoren aanpak/hightech lijn laten schuren met de regionale-zelf-organisatie-lijn. Dat stelt hoge eisen aan de gesprekspartners, de betrokkenen in de dialoog: mentaal, moreel en zelfs ontvankelijk (stil luisterend/ontvangend vermogen); de quiet space. Dit dialoogmodel mag zijn waarde bewijzen voor het traject naar een IMVO-convenant.

EXCURSION TWO FARMS – TWO PARADIGMS IN THE MIDST OF HOLLAND

Main points of attention at both farms

Voorbeeld van de twee benaderingen: de Eemlandhoeve en 'Het Witte Schape', burens in Bunschoten

IMVO – aanpak voor de agro-sector

Door de vraag van het ministerie van BuZa/EZ om van dienst te zijn voor een IMVO-convenant agrosector, is er een verkenning gedaan naar de belemmeringen (weerstand) en mogelijkheden (kansen) om met de agrosector een route uit te zetten. In die verkenning kwam aan de orde:

- de impasse waarin de primaire agrosector voor een groot deel verkeert, het vraagt 'ademruimte' om aan nieuwe internationale maatschappelijke aanbevelingen te voldoen;
- de mogelijkheden tot herwaardering van het primaire boerenproduct (vers, divers, lokaal, regionaal, seizoenaal, natuurinclusief, zorgzaam) en dat weer direct gekoppeld aan burgers door middel van nieuwe businessmodellen;
- terug naar de regio (steden en gebieden met (regionale) maatschappelijke spelers die zich weer met elkaar willen verbinden rond voedsel);
- participatie van de burger in zijn voedselsysteem tot in het financiële domein;
- binnen een Europese (Europa van de regio's) en internationale context een 'voedsel verbindt' proces vormgegeven.

Onder andere vanwege deze specifieke problematiek van de agrarische sector wordt gewerkt met een drieslag in het bereiken van resultaten:

- a) Een IMVO-convenant 2016 voor de eerste oogst aan afspraken gericht op de IMVO-risico's die in de KPMG Risicoanalyse en in de OESO/FAO-leidraad worden genoemd;
- b) Een IMVO-agenda voor punten uit de thema's die voor 2016 nog niet afgehandeld kunnen worden maar waarover in de komende jaren, voor volgende versies van het IMVO-convenant land- en tuinbouw, afspraken gemaakt kunnen worden;
- c) Een programmavoorstel voor het bespreken van dilemma's en obstakels die extra aandacht vragen. Een voorbeeld hiervan is energietransitie versus investeringsruimte voor tractie op brandstofcellen.

Uitgangspunt voor het traject zijn de KPMG Sector Risico Analyse en de OESO-FAO 'Guidance for Responsible Agricultural Supply Chains'.

Vanwege de verwevenheid van de landbouwsector met andere sectoren is het de bedoeling om te werken met een eerste en een tweede, mogelijk zelfs een derde ring van betrokken organisaties. De eerste ring bestaat uit organisaties die de reis naar een convenant daadwerkelijk willen maken. Voor deze groep worden in ieder geval de soorten organisaties uitgenodigd die in het SER-advies worden onderscheiden, dat zijn organisaties van a) de sector, b) de overheid-als-partij, c) maatschappelijke organisaties en d) de vakbonden. In de tweede plaats gaat het om organisaties uit aanpalende kringen zoals de financiële sector, kennis en business modellen. Deze organisaties worden uitgenodigd deel te nemen aan een ondersteunende compagnongroep of aan een meedenkende, enthousiasmerende aanmoedigingsgroep.

De drieslag van afspraken, agenda en programma behelst de zorg rondom bodem, natuur, product, mensen en zelfs een toekomstige generaties (in educatieve zin is te denken aan 'de voedselvaardigheden leerlijn' vanuit VWS).

De beide elementen – perspectief voor de agrosector op bedrijfsniveau en internationaal voldoen aan OECD/FAO vereisten – zullen in samenhang met elkaar moeten worden uitgewerkt. Overheid en sector, als ook andere maatschappelijke actoren zullen hierin elk hun eigen verantwoordelijkheid moeten nemen.

Voor het IMVO-convenant land- en tuinbouw wordt gewerkt met de door de SER aanbevolen multi-stakeholder-benadering. We zijn hier inmiddels mee gestart; scouting bij de primaire sector (gewestelijk en sectoraal, boerenproducenten, boeren en natuur, Herenboeren-concept), bij overheden (BuZa / EZ / VWS / I&M, provinciaal / steden / regio's), bij social investors (crowdfinancing, good coins, investeringspartners), maatschappelijke organisaties zowel nationaal als internationaal (Vogelbescherming, Oxfam Novib, TEAR, Slow Food, Youth Food Movement, Voedingscentrum), bij verwaardingspartners van voedsel (Arla, Beebox, Willem&Drees, Vreugdenhil, Oeregional) en bij verzekeringen (Achmea Voeding en Gezondheid).

Routekaart IMVO 2016

Vanuit het Eemlandhoeve Inspiratiehuys is het kwartiermakersteam voor dit project gestart met de verkennende gesprekken, primair met de agrosector en het ministerie van BuZa. Een kort overzicht:

- Op 19 februari 2016 was er de eerste verkennende bijeenkomst. Vanuit de agrosector schoven LTO-organisaties aan; vanuit landelijke, gewestelijke en thematische optiek (van grond tot mond, van duurzame bodem tot vakgroep Multifunctionele Landbouw). Het verslag van deze sessie, inclusief reflecties, is verwerkt als een eerste deel van het reisverslag van het totale traject.
- Op 26 april 2016 is een tweede multistakeholderbijeenkomst gehouden waarbij ook EZ, maatschappelijke partijen (Oxfam-Novib, TEAR e.a.) en wetenschap (WUR) aanwezig waren. Ook hier is een verslag van gemaakt voor het routeboek.
- Op 3 juni 2016 is op het ministerie van EZ in Den Haag een speciale sessie van het kwartiermakersteam gehouden voor het contact met EZ. Daar is ook een presentatie gegeven vanuit de ZLTO over een insteek voor dit IMVO-traject: *'IMVO concreet maken op het boerenerf vanuit een positieve houding van de betrokkenen van 'Boeren hebben een oplossing'*. Ook is een mogelijk speerpunt besproken; bijdragen aan vermindering van broeikasgassen in de atmosfeer, en daarmee aan wereldafkoeling, dit bijvoorbeeld door middel van CO₂-vastlegging in de bodem. Het zou kunnen leiden tot bijzonder te kwalificeren voedselproducten die hun weg naar deelmarkten vinden. Tenslotte is een 3e multistakeholdermeeting besproken. Deze gaat vooraf aan een geplande startTOP voor het multistakeholderstraject met minister Ploumen van BuZa en staatssecretaris Van Dam van EZ.

Eerste multistakeholder-bijeenkomst, Eemlandhoeve februari 2016

Ondertussen zijn er nadere gesprekken gevoerd met onderdelen van EZ (Natuurinclusieve landbouw), met Achmea (Voeding & gezondheid), met Arla (duurzame voeding), met boeren

(nieuwe keten businessmodellen), met maatschappelijke organisaties (ECN), met vakbonden (CNV/FNV), met social investors en met anderen.

Een afzonderlijke afstemming heeft plaatsgevonden met de SER – Jan van Wijngaarden – om het eigene van dit convenanttraject te bespreken en de betrokkenheid van de SER daarbij. Er is hierover eveneens afstemming met MVO Nederland.

Het Eemlandhoeve Inspiratiehuys werkt verder aan de concretisering van dit traject. Het gaat om:

- het specifiek maken van concrete issues (bijvoorbeeld climate smart agriculture via CO2-vastlegging in de bodem),
- om de derde stakeholdermeeting,
- om het draagvlak bij de partners (reisgenoten, compagnons en supporters)
- om de startTOP om een startschot te geven voor het multistakeholdertraject naar een IMVO-convenant land- en tuinbouw;
- om de daadwerkelijke reisroute naar einde 2016; de dialoogsessies om te komen tot de drie beoogde producten (IMVO-convenant, IMVO-agenda en IMVO-gespreksprogramma).

Voor het eigenaarschap binnen de agrosector is dus een reisroute in de maak waarbij elke gewestelijke LTO gastheer is voor 1 à 2 dialoogsessies in zijn regio (noord, oost, zuid, zuidwest). Dit geeft bovendien de gelegenheid om ‘boeren hebben een oplossing, ook voor IMVO’, op het boerenerf effectief te maken. Het is de bedoeling per dialoogsessie een ‘IMVO-boerenerfdocument’ te produceren, dit kan vervolgens dienen als input voor de convenantafspraken die boeren, overheden, maatschappelijke organisaties en overige partners maken.

Voortgang vergt initiërende, innoverende en draagvlak creërende activiteiten binnen een helder kader. In het stappenplan, zoals dat door ministerie van BuZa is ontwikkeld, ligt op dit moment de focus op de stappen 1 tot en met 3; het houden van voorbereidende gesprekken tot en met het organiseren van stakeholderbijeenkomsten. De daarop volgende stappen zijn voor het, in dialoog, volgen van een routekaart. Dit onder leiding van een ‘voorzitter’. Het is de bedoeling dat voor het convenant land- en tuinbouw dit zal uitmonden een drie producten van toenemende concreetheid (een IMVO-convenant, een IMVO-agenda, een IMVO-programmavoorstel voor doorgaand gesprek). Ze zullen mogelijk meer procesmatig dan inhoudelijk van aard. Ze kunnen bijdragen aan de doorgaande dialoog over het voedselsysteem, eventueel vorm te geven door een brede maatschappelijke coalitie. Doorkijk naar komende jaren?

1. Een concrete set van afspraken per eind 2016 door middel van een ‘IMVO-convenant agrosector 2016’;
2. Een agenda voor vervolgafspraken, op te nemen in een volgende versies van het IMVO-convenant agrosector, bijvoorbeeld in de versie van 2018;
3. Een IMVO-programmavoorstel voor het bespreken van kwesties die extra aandacht nodig hebben;
4. Een nieuw kabinet, bv. dat van 2017-2022, kan het dialoogproces adopteren en stimuleren;
5. Een Global Eemland Conference 2018, in vervolg op de European Eemland Conference van 2008;

6. Presentatie in het Nederlandse paviljoen op de Floriade 2022 te Almere, een presentatie voor het mondiale forum, een presentatie over a) aan de ene kant de hightechroute voor land- en tuinbouw en b) aan de andere kant de regionale-zelf-organisatie-route en over c) de daarbij ontwikkelde synthetische weg van diversiteit en pluraliteit. Deze laatste mogelijk als een in-between-route die recht doet aan de kwetsbaarheid van globale voedselsystemen, aan maatschappelijk-politieke wil en aan toekomstperspectieven voor een brede agrosector.

Actuele bijeenkomsten

De volgende bijeenkomsten zijn voor de komende tijd gepland:

- Een derde multistakeholdermeeting op dinsdag 6 september 2016 op de Eemlandhoeve . Dit met representanten uit de betrokken domeinen (agro, overheid, maatschappij, vakbonden, direct betrokkenen vanuit het Eemlandhoeve Inspiratiehuys). Daarin onder andere een inhoudelijke discussie over dit voorstel om vanuit een voedsel-systeem-benadering stakeholderbijeenkomsten te beleggen en dat in samenwerking met vooral de regionale LTO's, de SER en mogelijk ook MVO Nederland.
- Een startTOP in de laatste week van september met aanwezigheid van de meest betrokken bewindslieden; van EZ staatssecretaris Martijn van Dam en van BuZa minister Lilianne Ploumen. Om het startsein te geven voor het multistakeholderstraject naar een IMVO-convenant land- en tuinbouw. De betrokken domeinen (sector, overheid-als-partij, maatschappelijke organisaties, vakbonden, boer-burger-business) spreken daarbij hun commitment uit voor het volgen van de routekaart met het oog op de invulling en concretisering van de drieslag van afspraken, agenda en programmavoorstel.
- 1 à 2 regionale boerenerfsessies per regio – geadopteerd door de drie gewestelijke LTO's (LTO Noord, ZLTO en LLTB) – om aandachtspunten vanuit
  - a) de basisdocumenten van KPMG- en FAO,
  - b) de voorbereidende gesprekken en
  - c) de startTOPop boerenerfven te bespreken. Deze aanpak geeft de gewestelijke LTO's de gelegenheid 'boeren als oplossing, ook voor internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen' dichtbij te brengen.

Nodig

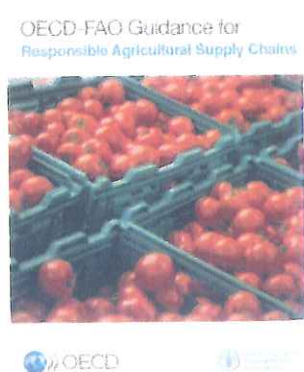
Nodig voor dit proces zijn moed/lef en faciliterende middelen. Moed/lef is nodig van de verantwoordelijken uit de verschillende domeinen om met elkaar tot een IMVO-convenant te komen. Vergt selectie. Ook een indeling in 'reisgenoten', 'compagnons' en 'supporters'. Faciliterende middelen zijn nodig voor het kwartiermakerschap, de stakeholderbijeenkomsten en het voorbereiden van de boerenerfsessies, inclusief de verwerking van de resultaten.

Bijlagen

1. Kern van een powerpoint over IMVO, discussie over van-internationaal-naar-nationaal-naar-boerenerf en over burgerbetrokkenheid.
2. 'Boeren hebben een oplossing', het LTO basisuitgangspunt voor participatie.
3. IMVO- stappenplan (min BuZa/EZ)

Bijlage 1, Kern van een powerpoint over IMVO, discussie over 'van-internationaal-naar-nationaal-naar-boerenerf' en over burgerbetrokkenheid.

Koppelen van OESO/FAO & KPMG met 'Boeren hebben een oplossing'

Bijlage 2, 'Boeren hebben een oplossing', het ZLTO basisuitgangspunt voor participatie.

Boeren hebben een oplossing

Boeren zijn cruciaal als het gaat om grote maatschappelijke vraagstukken; of het nu gaat om voedselveiligheid en voedselzekerheid, de leefbaarheid van het platteland, gezondheid of het klimaat. **Boeren hebben een sleutelrol**, voelen zich betrokken en dragen vanuit hun bedrijfsvoering de verantwoordelijkheid

Onze leden kunnen alleen dan succesvol zijn als zij ondernemen uit **(boeren)kracht en voldoende financiële middelen** en kunnen beschikken over **data en toegang tot (technologische) kennis en innovaties**. ZLTO werkt als vereniging aan het vervullen van de randvoorwaarden. Daarmee vergroot ZLTO de kans op succes voor ondernemers en voor mensen achter de onderneming.

Boerenkracht & financiering

- CO₂ vastleggen
- Toekomstige bioeconomische
- Stimuleren uit de Staat
- Waterwastact
- Organisch stof gehalte
- Mineraalstikstof
- Meesteveld gebaseerd op organisch stufgehalte

Innovatie, data & kennis

Voedselzekerheid en gezondheid

- Voedsel voor voldoende mensen
- Antibiotica reduceren
- Korte transportafstanden
- Voedselproductie gebaseerd op circulariteit
- Voedselintegriteit en voedselveiligheid
- Verhoging van de voedingswaarde
- Van de verspreide productie en verbruikt

Vitaal Platteland

- Ontwikkeling en ontsteking
- Hectare voor natuur
- Betrekkers
- Economische waarde platteland
- Onderzoekende nieuwe bebouwing
- Glasvezel
- Bekker openbare ruimte

«« Erfdocument »»»

Belangenbehartiging nieuwe stijl

Wat gaan we doen?

- inzet lobby**
- Beregeningsdoel
  - Nieuw mediebeleid gebaseerd op organisch stofgehalte
  - Biodiversiteitsstrategie
- Projecten**
- Carbon Farming
  - Ecosystemenontwikkeling
- Producten**
- Bodemcaspoort
  - Bedrijfwatervlaak

- inzet lobby**
- Samenwerking dieetvoeder 80%
  - en PO:
- Projecten**
- Samen
- Producten**
- Gekookt
  - Adress biologische landbouw

- inzet lobby**
- Rehabilitatie platteland
  - Nieuwe vaardigheden
- Projecten**
- Aarbestedingen
  - Ontwikkeling VAB's

Welke boeren gaan dat doen?

high tech
grootschalig
bijna industrieel

klassiek familiebedrijf,
niches,
multifunctioneel

Hoe? Werkwijze

Belangenbehartiging nieuwe stijl

Bijlage 3: IMVO- stappenplan

Stappenplan

Het gaat hier om een zevental stappen om te komen tot een *IMVO-convenant agrarische sector*; een stappenplan om fasegewijs (oriënterend, detaillierend, voorbereidend) over te besluiten.

Stap	Tijdstip	Door wie? Wat te doen?	Concreet product	Status in %.
I.	9 maanden vooraf. In dit geval bv. vanaf half januari '16.	Voorbereidende gesprekken * Overheid/VNO-NCW/MKB als procesondersteuner, eventueel daarin ondersteund door een kwartiermaker/informateur, houdt verkennende gesprekken over de stappen naar een IMVO-convenant; gesprekken met actoren uit a) de sector, b) maatschappelijke organisaties, c) vakbonden en d) de overheid-als-partij. Eventueel soms gecombineerd. * De sector neemt de beslissing een IMVO-convenantproces te starten. * Het geheel in bijvoorbeeld twee maanden tijd.		
II.	7 maanden vooraf. In dit geval bv. vanaf half maart 2016.	Sector neemt initiatief tot IMVO-convenant * De sector: - neemt initiatief om een IMVO-convenantproces te starten; - doet evt. een aanvullende inventarisatie naar IMVO-problematiek in de sector; - benadert een vertrouwenwekkende persoon/instantie om procesondersteuner te zijn voor de volgende stap, dat is het houden van stakeholdersbijekomsten; - informeert actoren uit de drie andere hoeken. * In bijvoorbeeld één maand tijd.		
III.	6 maanden vooraf. In dit geval bv. vanaf half april 2016.	Stakeholdersbijekomsten * De procesondersteuner: - nodigt relevante stakeholders uit de vier hoeken uit voor stakeholdersbijekomsten; - bespreekt onderwerpen voor een IMVO-convenant met de genodigden; - informeert naar en stelt vast welke stakeholder verder gaan als partij; - maakt afspraken over de volgende stappen, ook over het voorzitterschap voor de resterende stappen. * In bijvoorbeeld twee maanden tijd.		
IV.	4 maanden vooraf. In dit geval bv. vanaf half juni 2016.	Intentieverklaring * De voorzitter nodigt de partijen van de vier hoeken uit een intentieverklaring te tekenen om: - een wezenlijke bijdrage te leveren aan de oplossing van de geconstateerde problemen; - daarvoor een convenant te willen bereiken. * In bijvoorbeeld één maand tijd.		
V.	3 maanden vooraf. In dit geval bv. vanaf half juli 2016.	Onderhandelingen * De voorzitter nodigt de partijen uit tot onderhandelingen over de onderwerpen om tot afspraken te komen, op basis van het SER-advies. * In bijvoorbeeld drie maanden tijd.		
VI.	Het moment! In dit geval bv. per half oktober '16.	Ondertekening IMVO-convenant * De partijen van de vier hoeken: - tekenen een IMVO-convenant; - gaan over tot de start van de implementatiefase.		
VII.	Vanaf het moment!	Implementatie van de afspraken * De partijen ondernemen actie om de afspraken te implementeren. Eventueel met behulp van instrumenten van RVO.nl of ander bestaand instrumentarium. - Actie A - Etcetera.		

¹ IMVO staat internationaal maatschappelijk verantwoord ondernemen.

